

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrencilerinin Sözcük Dağarcıkları Üzerine Bir İnceleme

Burak TÜFEKÇİOĞLU*

Makale Bilgisi	ÖZET
<i>Geliş Tarihi:</i> 14.10.2018	<p>Sözcük dağarcığı, dil öğretiminin başarısını belirleyen önemli faktörlerdendir ve dil öğretiminde, öğrencilerin sözcük dağarcıklarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle dil öğretiminin tarihsel süreci içerisinde sözcük öğretimine büyük önem verilmiş ve günümüzde sözcük öğretimi konusunda modern yöntem ve teknikler geliştirilmiştir. Dil öğretiminin dinamik yapısından dolayı sözcük öğretimi üzerine araştırmalar devam etmekte ve öğrencilerin sözcük dağarcıkları üzerine çalışmaların çeşitlenmekte olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, B2 düzeyindeki Türkçe öğrencilerinin günlük hayatlarında önem taşıdığı düşünülen hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek alanlarındaki sözcük dağarcıkları ve bu sözcük dağarcıklarının öğrencilerin ana dili, yaş, cinsiyet ve eğitim durumları arasındaki ilişkileri konu edinilmiştir. Araştırma ilişkisel araştırma türündedir. Çalışmanın örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Çukurova Üniversitesi TÖMER’de öğrenim gören, B2 kursunu tamamlamış 68 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların ilgili temalardaki sözcük dağarcıklarının tanıma ve tanımlama sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Yaş değişkeni ile katılımcıların hayvan, ulaşım ve zaman temalarındaki sözcük dağarcıkları arasında zayıf ve pozitif yönlü korelasyon; eğitim durumları ile yalnızca hayvan temasında, lise ve yüksek lisans düzeyi katılımcılar arasında farkın olduğu; ana dili Arapça olanlarla farklı bir dil olanlar arasında zaman ve yiyecek temasındaki sözcük dağarcıkları arasında; cinsiyet değişkeniyle de ulaşım alanındaki sözcük dağarcıkları arasında farkın olduğu belirlenmiştir.</p> <p>Anahtar Sözcükler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, sözcük dağarcığı, sözcük öğretimi</p>
<i>Kabul Tarihi:</i> 09.04.2019	
<i>Erken Görünüm Tarihi:</i> 09.04.2019	
<i>Basım Tarihi:</i> 31.01.2020	

An Analysis on the Vocabulary of Learners of Turkish as a Foreign Language

Article Information	ABSTRACT
<i>Received:</i> 14.10.2018	<p>Vocabulary is one of the significant factors determining the success of language teaching. Therefore, teaching vocabulary has been a crucial issue in the historical process of language teaching. That’s why; modern methods and techniques have been developed today. In this study, the relationship between recognition and definition of the vocabulary of B2 level learners of Turkish language in the concepts of animals, body parts, transportation, clothing, family, time, things and food, which are considered to be important in daily life, and the native language, age, gender and educational background of them are discussed. This is a relational research. The sample of the study consisted of 68 participants who have completed B2 level course at Çukurova University TÖMER in 2017-2018 academic year. As a result of the study, a statistically significant difference is found between the scores of recognition and definition of the participants in terms of vocabulary in the related concepts. It has been seen that in terms of age, there is a weak and positive correlation between participants’ vocabulary in the concepts of animals, transportation and time; in terms of education, there is a difference between high school and graduate level participants only in the animal theme; there is a difference in terms of time and food vocabulary between the participants whose native language is Arabic and a different language; and in terms of gender, there is a difference in terms of transportation vocabulary.</p> <p>Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, vocabulary, teaching vocabulary</p>
<i>Accepted:</i> 09.04.2019	
<i>Online First:</i> 09.04.2019	
<i>Published:</i> 31.01.2020	

doi: 10.16986/HUJE.2019051661

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynakça Gösterimi: Tüfekçioğlu, B. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin sözcük dağarcıkları üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 1-19. doi: 10.16986/HUJE.2019051661

Citation Information: Tüfekçioğlu, B. (2020). An analysis on the vocabulary of learners of Turkish as a foreign language. *Hacettepe University Journal of Education*, 35(1), 1-19. doi: 10.16986/HUJE.2019051661

* Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi A.B.D., Eskişehir-TÜRKİYE. e-posta: burak.tufekcioglu@ogu.edu.tr (ORCID: 0000-0002-8933-3850)

1. GİRİŞ

Sözcükler, soyut bir dizge olan dilde varlıkları ve kavramları işaret ederler. Ancak bir dil birimi olarak sözcüğü tanımlamak kolay değildir. Alanyazındaki sözcük tanımlarının, sözcüklerin dildeki özelliklerine ve işlevlerine göre şekillendiği görülmektedir. Sözcüklerin özellikleri açısından yapılan tanımlarda, metinde aralarında boşluk bulunması ve anlam taşıması gibi özellikler belirtilmektedir (Demir, 2017, s. 9; Jackson, 2016, s. 17; İmer, Kocaman ve Özsoy, 2013, s. 234). Sözcüklerin dilde belli sınırlar taşıdığı bilinir. Ancak Türkçe yazımda, mX, dA ve ki gibi aralarında boşluk bulunan her öge sözcük sayılmaz (Demir, 2017, s. 9-10). Genel-geçer bir sözcük tanımı yapmak için sözcüklerin ses açısından, biçim bilgisi açısından, anlamsal/sözlüksel açıdan ve söz dizimi açısından niteliklerinin ve işlevlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Dildeki işlevlerine göre sözcük, ses bilimsel açıdan, vurgusu ve sözcük aralarını gösteren sinyallerle birbirinden ayrılan ve yazı dilinde, aralarında boşluk olan ses birlikleri; biçim bilgisi açısından, yapıma ve çekime taban oluşturan, aldığı eklerle kendi içinde birlik oluşturan unsurlar; anlamsal/sözlüksel açıdan, sözlüklerde kodlanmış, bağımsız en küçük anlam taşıyıcısı; söz dizimi açısından ise cümlede yeri değiştirilebilen parçadır (Demir, N. ve Yılmaz, E., 2012, s. 197). Son sözcük tanımından da anlaşılacağı üzere sözcükler, dilde göstergelerden ibaret değildir. Sözcüklerin dilde sesbilim, vurgu, biçim bilgisi, anlamsal/sözlüksel ve söz dizimsel işlevleri bulunmaktadır. Bu durum, bireylerin anlama ve anlatma becerilerindeki başarılarının kişisel söz varlıklarıyla doğrudan ilgili olduğunu göstermektedir.

Eğitim amaçlı söz varlığı çalışmaları, ana dili konuşucuları ve yabancı dil öğrencilerinin sözcük dağarcıklarını incelemekte ve eğitim materyallerinin söz varlığı açısından taşıdığı/taşıması gereken nitelikler üzerine araştırmalar içermektedir. Ayrıca öğrencilerin sözcük dağarcığı düzeyleri, yabancı dildeki yeterlilikleri ve dil performansları açısından bir ölçüt olarak görülmekte (Juanggo, 2018, s. 39; Karadağ, 2018, s. 532), öncelikle okuma ve dinleme olmak üzere dil becerilerinin gelişiminde önemli bir faktör olarak düşünülmektedir (Cheng ve Matthews, 2018, s. 21-22; Castro-Garcia, 2017, s. 81). Yapılan çalışmalarda, sözcük geliştirme etkinliklerinin öğrencilerin genel dil seviyelerini geliştirici olduğu (Topkaraoğlu ve Dilman, 2013, s. 25) ve yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin kavrama düzeylerinin, akıcı sözcük okumayla daha fazla olmak üzere, metin okumayla da ilişkili olduğu belirlenmiştir (Ülper, 2018, s. 25). Ayrıca çocuklar üzerine yapılan araştırmalarda, sözlü dil becerilerinin gelişimi için söz varlığının önemli bir faktör olduğu görülmüştür (Escobar, Kalashnikova ve Escudero, 2018, s. 177). Dolayısıyla sözcük öğretimi, dil öğretiminin başarısını belirleyen önemli faktörlerden biridir ve belli süreç ve yöntem kapsamında uygulanmaktadır.

Sözcük öğretiminde, genel olarak, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik öğretilecek sözcüklerin ve sözcük öğretim tekniklerinin belirlenerek yapıldığı amaçlı; öğrencinin hedef dildeki metinlerde sözcüklerle karşılaşması sonucunda gerçekleşen rastlantısal, olmak üzere iki temel sözcük öğretimi yaklaşımı bulunmaktadır. Amaçlı sözcük öğretiminde planlı bir sözcük öğretimi söz konusu olduğundan daha hızlı ve etkin bir sözcük öğretimi gerçekleştirilmektedir. Ancak öğrenciye öğretilen sözcükler birbiriyle ilişkili bir şekilde verilmelidir (Büyükkız ve Hasırcı, 2013, s. 154). Rastlantısal sözcük öğretimi, daha çok dil becerilerinin eğitimi sürecinde gerçekleştirilen sözcük öğretimidir. Özellikle okuma metinleri, yazılı olarak öğrencinin önünde bulunması ve öğrenciye yeteri kadar düşünme, geriye dönme olanağı sağlaması bakımından rastlantısal sözcük öğretiminde önemli bir yer tutar. Belirtilen sözcük tanımlarından da anlaşılacağı üzere, sözcükleri metindeki tekli yapılar olarak düşünmemek gerekmektedir. Öğrencilerin kalıp ifade bilgisi de sözcük dağarcıklarının bir bölümünü oluşturmaktadır. Okuma becerisi etkinliklerinde öğrencilerdeki tekli sözcükbirim dağarcıklarının yanında, eşdizimli ve öbek yapılar, ikileme ve deyimler gibi kalıp ifadeleri içeren çok sözcüklü ifadelerin bilgisi (multiwords knowledge), aynı kavram alanına ait sözcüklerin bilgisi (topical associates), özel anlamlı birkaç sözcüğü içeren genel anlamlı sözcüklerin bilgisi (Hyponyms knowledge) ve tanım bilgisi (definition knowledge) de geliştirilmektedir (Lawrence, Hagen, Hwang, Lin, Lervåg, 2018, s. 5). Bu durum, rastlantısal sözcük öğretiminin bağlam temelli bir yaklaşım olmasının önemli bir katkısıdır.

Sözcük öğretiminde öğrencilerin sözcük dağarcıklarını geliştirmek temel hedeftir. Sözcüklerin yapı, anlam ve kullanımının öğretimi sağlansa da öğrencinin sözcüğü anlama ve anlatma becerilerindeki kullanımı farklılık göstermektedir. Öğrenciler tarafından okuma ve dinleme etkinliklerinde anlamlandırılan söz varlığı sayısı yazma ve konuşma etkinliklerinde kullanılan söz varlığı sayısı aynı değildir. Bu farklılık bir ölçüde sözcük öğretim süreciyle de ilgilidir. Sözcük öğretiminin, geçerliliği tartışılrsa da, genellikle algısal bilgidan üretici bilgiye doğru bir süreçte ilerlediği düşünülmektedir (Laufer, 1998, s. 257; Dong, Shi ve Huang, 2010, s. 533). Bu noktada algısal söz varlığı ve üretici söz varlığı kavramları ortaya çıkmaktadır. Yabancı dil öğrenim sürecinde, hedef dilde adlandırılan kavramların göstergeleri olarak sözcükler, öğrencinin zihnine yerleşmektedir. Ancak her sözcük kullanım sıklığına bağlı olarak aynı oranda kullanılmamaktadır. Okuma ve dinleme etkinliklerinde anlamları çözümlenen sözcükler, algısal söz varlığını; yazma ve konuşma uygulamalarında kullanılan sözcükler üretici söz varlığını oluşturmaktadır. Alanyazında algısal söz varlığına, pasif/edilgen kelime hazinesi; üretici söz varlığına, aktif kelime hazinesi denilmektedir (Onan, 2016, s. 14; Demir, C., 2016, s. 141). Ancak dinlemenin ve okumanın pasif bir etkinlik olamayacağı gerekçesiyle pasif söz varlığı/pasif kelime hazinesi terimine karşı çıkmaktadır (Karadağ, 2013, s. 11). Benzer bir şekilde, dinleme ve okuma etkinliklerinde anlam üretildiği gerekçesiyle alıcı söz varlığı/alıcı kelime hazinesi terimlerine de eleştiriler yöneltilmiştir (Nation, 2001, s. 37). Bir sözcüğün öğrenci tarafından konuşma ve yazma uygulamalarında kullanılmamasının, sözcükle karşılaşma sıklığındaki, dilbilgisindeki veya anlatma (yazma ve konuşma) becerilerindeki yetersizlik gibi birçok nedeni olabilir. Dolayısıyla bu durumu bir sözcük sınıflandırması olarak görmemek, bir öğretim süreci olarak değerlendirmek gerekir. Ancak dil öğretimin ilk zamanlarında öğrenciler, yoğun bir sözcük öğrenme süreci yaşamaktadırlar. Özellikle okuma çalışmalarının yoğun olduğu sözcük öğrenim süreçlerinde anlamı anlaşılan sözcüklerin sayısı, anlatma becerilerinde kullanılan sözcüklerin sayısından fazladır. Türkçe açısından düşünüldüğünde,

anlama etkinliklerinde kullanılan sözcüklerin, öğrencinin zihinsel süreçlerini de ifade etmesi bakımından algısal söz varlığı; anlatma (konuşma ve yazma) becerileri kapsamında kullanılan sözcüklere de ses ve yazı üretimi sürecinde kullanılması bakımından üretici söz varlığı terimleri kullanılabilir.

Sözcük öğretimi süreç olarak düşünüldüğünde, hangi sözcüklerin öğretileceğine karar vermek önem taşımaktadır. Öğretimi yapılacak sözcüklere karar vermede öğrenci, metin ve sözcüğün rolü, sözcük seçimini etkileyen faktörlerdendir ve sözcük listesi yaklaşımı ile seviye yaklaşımı sözcük seçmede kullanılan yaklaşımlardır (Tağa, 2016, s. 167-171). Genel olarak dil öğretiminde olduğu gibi sözcük öğretiminde de öncelikle öğrenciyi iyi tanımak ve öğrenci ihtiyacını dikkate almak gerekmektedir. Öğrencinin günlük iletişim amacıyla mı, ticari amaçla mı, akademik amaçla mı yabancı dil öğrenmek istediği, öğretimdeki sözcüklerin belirlenmesi açısından önemlidir. Amaçlı sözcük öğretiminde, öğrencinin öğrenme amacına ve ihtiyacına göre öğretilecek sözcükler belirlenmeli ve bu sözcükler, rastlantısal sözcük öğretimi dikkate alınarak öğrencilerin ihtiyacı olan sözcükleri içeren metinler, okuma ve dinleme etkinliklerinde kullanılmalı, yazma ve konuşma etkinliklerinde ise konular, öğrencinin öğrendiği sözcükleri kullanabilecekleri şekilde belirlenmelidir.

Öğrenci ihtiyacı ve düzeyi belirlendikten sonra sözcük öğretiminde, öğretimi yapılacak sözcüklerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu sözcüklerin ve yabancı öğrenciler için hazırlanan dilbilgisi kitaplarında yer alacak bazı eş dizimsel örüntülerin gerçek kullanımındaki sıklıklarıyla ortaya konmasında, derlemler önemli veriler sunmaktadır (Tahiroğlu, 2008, s. 4044). Bütüncü olarak da adlandırılan derlem, "Bir dili betimlemek ve çözümlenmek amacıyla derlenmiş, sözlü ya da yazılı örnekler, sözcüler bütünü." şeklinde tanımlanmaktadır (Vardar, 2007, s. 53). Bir dilin belli alanındaki söz varlığının belirlenmesi özellikle sözcük öğretimi ve materyal tasarımı açısından önem taşımaktadır. 20. yüzyılda eş zamanlı dilbilim çalışmalarının yöntemli bir şekilde ortaya çıkması ve ilerleyen yıllarda bilgisayarlı dilbilimin gelişmesiyle birlikte derlem (bütüncü) çalışmaları önemli gelişmeler kaydetmiştir. Ancak bir derlemin işlevselliği, taşıdığı verilere bağlıdır (Esgin, 2016, s. 80). Derlemin hangi amaca yönelik derlendiği, kapsamı, veri derinliği ve veri dengesi önem taşımaktadır. Bununla birlikte özellikle sıklık çalışmalarında derlemler önemli veriler sağlamaktadır. Türkçe açısından bakıldığında Türkçe sözcük sıklığı üzerine, 2000'li yıllardan itibaren çeşitli derlem ve derlem tabanlı sözlük çalışmalarının yapıldığı görülmektedir (Göz, 2003; Ölker, 2011; Özkan, 2012; Memoğlu-Süleymanoğlu, 2014; Sezer, 2017; Tezcan-Aksu ve Adalı, 2018). Ancak bu çalışmalar, genişlikleri ve amaçları değişmekle birlikte, Türkçenin yazılı eserlerinde ve belli dönemlerdeki söz varlığının betimlenmesi amacıyla yapılan akademik çalışmalar niteliğindedir. Sözlü Türkçenin derlenmesine yönelik ODTÜ Sözlü Türkçe derlemi önemlidir (<https://std.metu.edu.tr/>). Bu çalışmadan başka, 50 milyon sözcükbirimlik Türkçe Ulusal Derlemi (<https://www.tnc.org.tr/tr/>) sahip olduğu sözcükbirim genişliği ve sözlü dile ait birimleri içermesi bakımından değerli bir çalışmadır. Ayrıca Türkçe Ulusal Derleminin Frequency Dictionary of Turkish Core Vocabulary for Learners (2017) başlıklı sözlük oluşturulmuştur. Çalışma kapsamına alınan başlıklar ve o başlıklara ait sözcükler, belirtilen bu sözlükten elde edilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B2 düzeyi öğrencilerinin Frequency Dictionary of Turkish Core Vocabulary for Learners (2017) adlı çalışmada belirlenen temalara göre sözcük dağarcıklarının belirlenmesi ve sözcük dağarcıklarının, sözcükleri tanıma ve kavramsal olarak tanımlama becerileri arasında farklılıkların incelenmesi temel problemi oluşturmaktadır. Çalışma FDT'ye göre Türkçede en sık 5000 sözcük içerisinde yer alan hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek temalarındaki 458 sözcükle ve 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Çukurova Üniversitesi TÖMER'de A1'den başlayarak B2 kurunu tamamlayan 68 katılımcıyla sınırlandırılmıştır. Çalışma, öğrencilerin sözcükleri tanıma ve tanımlama düzeyleri arasındaki farklılığın ve yabancı dildeki sözcük dağarcığının cinsiyet, ana dili, eğitim düzeyi ve yaş değişkenleri ile durumunu belirlemek açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışma, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B2 düzeyi öğrencilerin, günlük hayatlarında önem taşıdığı düşünülen hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek alanlarındaki sözcük dağarcıklarının ve bu sözcük dağarcıklarının cinsiyet, ana dili, eğitim düzeyi ve yaş değişkenleri ile ilişkisinin istatistiksel olarak belirlenmesi amaçındadır.

1.3. Araştırma Problemi

Çalışma amacına bağlı olarak araştırmanın ana problemini, "Katılımcıların FDT'ye göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, aile, zaman ve yiyecek alanlarındaki sözcük dağarcıkları durumları nedir ve belirtilen alanlardaki sözcükleri tanıma ve tanımlama ortalamaları, araştırma konusu değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?" soruları oluşturmaktadır.

1.3.1. Araştırmanın alt problemleri

Çalışmada aşağıdaki problem ve alt problemlere yanıt aranacaktır:

- 1) Katılımcıların FDT'ye göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, aile, zaman ve yiyecek alanlarındaki sözcük dağarcıkları nedir?

- a) Katılımcılar, FDT'deki hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal ve yiyecek adlarının kaçını resimlerinden tanıyabilmektedirler?
- b) Katılımcılar, FDT'deki hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal ve yiyecek adlarının kaçını kavram olarak tanımlayabilmektedirler?
- c) Katılımcıların FDT'deki hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal ve yiyecek alanlarındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık var mıdır?
- ç) Katılımcılar, FDT'deki zaman sözcüklerinin kaçını tanımlarıyla eşleştirebilmektedirler?
- d) Katılımcılar, FDT'deki aile sözcüklerinin kaçını tanımlarıyla eşleştirebilmektedirler?
- 2) Katılımcıların FDT'ye göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, aile, zaman ve yiyecek alanlarındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama ortalamaları, araştırma konusu değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
- a) Katılımcıların FDT'ye göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, aile, zaman ve yiyecek alanlarındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?
- b) Katılımcıların FDT'ye göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, aile, zaman ve yiyecek alanlarındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama ortalamaları yaşa göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?
- c) Katılımcıların FDT'ye göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, aile, zaman ve yiyecek alanlarındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama ortalamaları ana dillerine göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?
- ç) Katılımcıların FDT'ye göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, aile, zaman ve yiyecek alanlarındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama ortalamaları katılımcıların eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Araştırma, katılımcıların cinsiyet, ana dili, eğitim, yaş değişkenleri ile hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek sözcükleri arasındaki ilişkiyi ve katılımcıların sözcükleri tanıma ve tanımlama düzeyleri arasındaki farkı araştıran ilişkisel araştırma türündedir. İlişkisel araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkileri veya farkı araştıran, değiştirilemez denek değişkenleriyle çalışılan, bağımsız değişkenin sosyal yaşamda kendiliğinden değişmiş olduğu ve araştırmadaki karıştırıcı değişkenlerin tam olarak denetlenemediği durumlarda kullanılır (Sönmez ve Alacapınar, 2013, s. 50; Erkuş, 2017, s. 118).

2.1. Araştırma Grubu

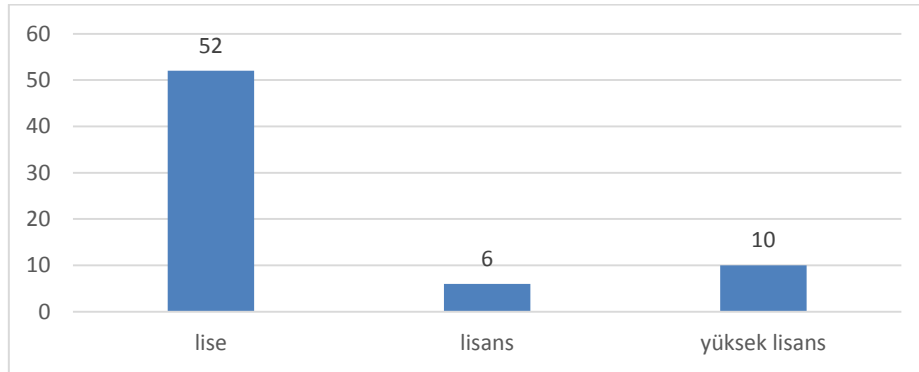
Araştırmanın örneklemini oluşturan çalışma grubu, yabancı dil olarak Türkçe B2 kurunu tamamlamış 68 katılımcıdır. Araştırmada olasılığı bilinmeyen örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu tür örneklemede birimlerin örnekleme girme olasılıkları bilinmeyeceğinden sonuçlar evrene genellenemez (Erkuş, 2017, s. 137). Araştırma sonucundan elde edilen bulgular, belirtilen örneklem açısından değerlendirilmiş ve istatistiksel olarak herhangi bir evrene genelleme yapılmamıştır. Araştırma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma merkezinde Türkçe öğrenen ve B2 kurunu tamamlamış öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada 24 kadın, 44 erkek olmak üzere toplam 68 katılımcıya ulaşılmış ve bu katılımcılar, İstanbul yabancılar için Türkçe dil seti kullanılarak, 720 saatlik Türkçe kursu sonunda B2 düzeyine ulaşmışlardır. Araştırma konusu yapılan sözcüklerin sayısı nedeniyle çalışma, iki haftalık süreçte tamamlanmıştır. Bu nedenle araştırma problemlerine yönelik her başlık, farklı günde uygulanmıştır. Bu da araştırmadaki katılımcı sayısının, o gün çalışmaya katılan öğrenci sayısına göre farklılık göstermesine neden olmuştur. Araştırma sorularına yanıt aranırken bu durum göz önünde bulundurulmuş ve kullanılan istatistiksel analizler ve bulguların yorumlanması, bu duruma göre şekillendirilmiştir. Aşağıda, araştırma katılımcılarının sayısı, ülkelerine, ana dillerine, cinsiyetlerine, yaşlarına ve eğitim durumlarına göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların Ülkelere Göre Dağılımları

Ülkeler	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Afganistan	2	2,9	2,9	2,9
Bangladeş	5	7,4	7,4	10,3
Cezayir	1	1,5	1,5	11,8
Çad	1	1,5	1,5	13,2
Dem. Kongo	2	2,9	2,9	16,2
Etiyopya	1	1,5	1,5	17,6
Filistin	2	2,9	2,9	20,6
Güney Sudan	1	1,5	1,5	22,1
Haiti	1	1,5	1,5	23,5
Irak	1	1,5	1,5	25,0
İran	1	1,5	1,5	26,5
Mısır	3	4,4	4,4	30,9
Myanmar	1	1,5	1,5	32,4
Somali	2	2,9	2,9	35,3
Sudan	1	1,5	1,5	36,8
Suriye	35	51,5	51,5	88,2
Togo	1	1,5	1,5	89,7
Yemen	5	7,4	7,4	97,1
Zimbabve	2	2,9	2,9	100,0
Toplam	68	100,0	100,0	100,0

Tablo 1'e göre araştırmada 19 farklı ülkeden toplam 68 katılımcı bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde 68 katılımcıdan 35'inin Suriyeli ve bu sayının katılımcıların %51,5'i olduğu görülmektedir. Tabloya göre Yemenli ve Bangladeşli katılımcı sayısı 5, yüzdeleri ise %7,4'tür. Mısırlı 3 katılımcının yüzdesi %4,4; Zimbabve, Somali, Filistin, Demokratik Kongo ve Afganistanlı katılımcı sayısı 2 ve yüzdeleri ise %2,9'dur. Diğer 10 farklı ülkeden birer katılımcı bulunmakta ve bu katılımcıların yüzdeleri %1,5'tir. Aşağıdaki şekilde katılımcıların eğitim durumları gösterilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların eğitim durumları

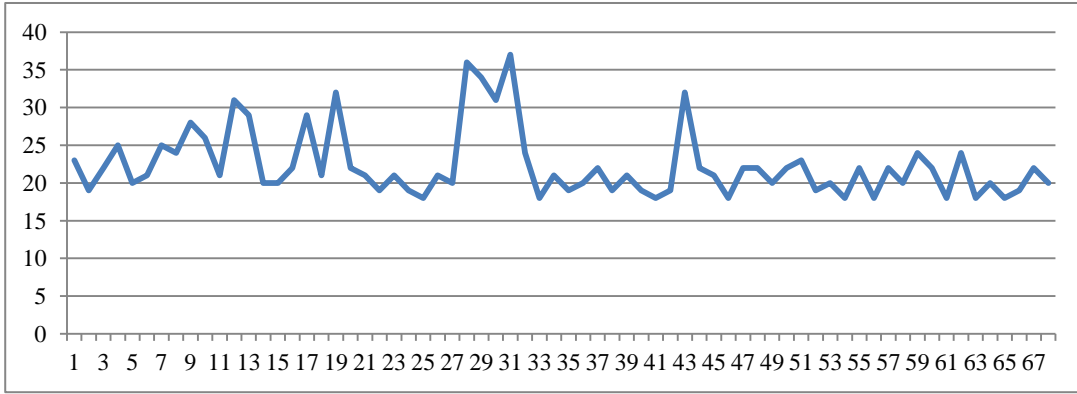
Şekil 1'e göre, araştırmaya katılan toplam 68 katılımcıdan lise eğitimini tamamlamış olanların sayısı 52 ve bu katılımcıların, toplam katılımcı sayısı içindeki yüzdesi %76,5'tir. Eğitim durumu lisans olanların sayısı 6, toplam katılımcı sayısı içindeki yüzdesi %8,8'dir. Eğitim durumu yüksek lisans olanların sayısı 10 ve toplam katılımcı içindeki yüzdesi %14,7'dir. Tablo 2'de katılımcıların ana dillerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 2.

Katılımcıların Ana Dili Değişkeni Sıklıkları

Ana dili	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Arapça	49	72,1	72,1	72,1
Bengalca	5	7,4	7,4	79,4
Binka	1	1,5	1,5	80,9
Farsça	1	1,5	1,5	82,4
Fransızca	1	1,5	1,5	83,8
Kotokoli	1	1,5	1,5	85,3
Kreyolca	1	1,5	1,5	86,8
Özbekçe	2	2,9	2,9	89,7
Rukince	1	1,5	1,5	91,2
Shona	2	2,9	2,9	94,1
Somalice	3	4,4	4,4	98,5
Swahili	1	1,5	1,5	100,0
Toplam	68	100,0	100,0	100,0

Tablo 2'ye göre araştırmada 19 farklı ülkeden 68 katılımcı bulunmaktadır. Ancak katılımcılar 12 farklı anadili konuşmaktadır. Araştırmadaki 68 katılımcıdan 49'unun ana dili Arapçadır. Bu sayı, katılımcıların ana dilleri sayısının %72,1'dir. Bengalce konuşan 5 kişinin yüzdesi %7,4; Somalice konuşan 3 kişinin yüzdesi %4,4; Özbekçe ve Shona dilini konuşan 2 kişinin yüzdesi %2,9'dur. Diğer 7 dili konuşan birer katılımcı bulunmaktadır ve her birinin yüzdesi %1,5'tir. Katılımcıların yaşları Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların yaş dağılımlarını gösteren çizgi grafik

Yukarıdaki şekilde katılımcıların yaşları çizgi grafiği şeklinde gösterilmiştir. Katılımcıların yaş değerleri 18 ile 37 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan toplam 68 bireyin yaş ortalaması 22,40'tır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen, resim-sözcük, tanım-sözcük (hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, yiyecek temalarında) ve sözcük tanımlama (aile ve zaman temalarında) olmak üzere araştırma amacına uygun olarak üç test uygulanmıştır. Bu testler herhangi bir puanlama gerektirmeyen, doğru ve yanlış sayılarını belirleyen başarı testi niteliğindedir. Örneğin ulaşım alanında 47 sözcük belirlenmiştir ve gerek tanıma gerek tanımlama alanında bir katılımcının alabileceği en yüksek puan 47'dir ve bu aynı zamanda katılımcının verdiği doğru yanıt sayısıdır.

2.2.1. Veri toplama araçlarının geçerliliği ve güvenilirliği

Çalışmada, resim-sözcük, resim-tanım ve tanımlama testleri kullanılmıştır. Genel-geçer bir resim-sözcük, resim-tanım ve sözcük tanımlama testinin oluşturulması için, öğrencilerin sözcük dağarcıklarının ilişkili olabileceği kurs saati, Türkiye'de kalma süreleri, Türkçe öğrenme amaçları, Türkçe kursunda takip edilen dil seti, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, ana dili, eğitim durumu vb. gibi birçok faktörün standartlaştırılmış şekilde, istatistiksel olarak yeterli sayıda katılımcıya ulaşılarak oluşturulması gerekir. Ancak bu durum zaman, ulaşım ve Türkiye'de Türkçe öğrenen katılımcı çeşitliliği nedeniyle şimdilik mümkün görülmemektedir. Bu nedenle çalışmada kullanılan başarı testleri araştırmacı tarafından aşağıda belirtilen şekilde kapsam geçerliliği sağlanarak oluşturulmuştur.

Öncelikle araştırma kapsamına alınan sözcükler, ilişkili oldukları temalara göre FDT'den belirlenmiştir. Belirtilen sözlük, 1990-2013 yılları arasında geçen ve %98'i yazılı, %2'si sözlü metinlerden oluşan, 50,997,016 sözcükbirimlik Ulusal Türkçe Derleme dayanmakta; yazılı ve sözlü Türkçede en sık kullanılan 5000 sözcükbirimden ve 20 temadan oluşmaktadır (Aksan, vd. 2017, s. 1-6). Sözlükteki hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek temalarındaki sözcükler araştırma verilerinin kapsamını oluşturmaktadır. Bu verilerin kapsam geçerliliği TELC-Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesindeki e-ISSN: 2536-4758

B2 düzeyi yeterlilik alanına (Diller İçin Ortak Öneriler Çerçevesi [DAOÖÇ], 2013) göre uygunluğu denetlenerek sağlanmıştır. TELC'e göre B2 düzeyi "Bağımsız Dil Kullanımı" basamaklar kümesine dâhildir ve bu kümedeki kullanıcılar için şu yeterlilik tanımı yapılmıştır:

"Soyut ve somut konular içeren metinlerin içeriğini ana hatlarıyla kavrayabilir; kendi uzmanlık alanındaki tartışmaları da anlayabilir. Kendini o denli akıcı ve anında ifade edebilir ki, anadilli konuşurlarıyla az çaba göstererek anlaşabilmesi mümkündür. Kendini geniş bir konu alanında belirgin ve ayrıntılı bir şekilde ifade edebilir, güncel bir konuda görüşünü belirtebilir ve çeşitli olanakların olumlu ve olumsuz yönlerine değinebilir." (DAOÖÇ, 2013; s. 31).

Bu ifadede öğrencilerin soyut ve somut konuları kavrayabilmeleri, kendini geniş bir konu alanında ayrıntılı ifade edebilmeleri ve günlük iletişimlerini sağlayabilmeleri için, araştırma kapsamına alınan temalardaki sözcükleri bilmeleri gerekmektedir. Ayrıca katılımcıların Türkçe düzeyleri (B2), aldıkları toplam Türkçe ders saati (720) ve Türkçe kursunda takip edilen dil seti (İstanbul yabancılar için Türkçe) standartlaştırılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Testin hazırlanmasında öncelikle katılımcılara yöneltilecek sözcüklerin temaları ve bu temaların kavram alanına giren sözcükler belirlenmiştir. Bunun için FDT'de yer alan hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal, yiyecek, aile, zaman temalarındaki Türkçe sözcükler araştırma konusu yapılmıştır. Belirtilen temalarda, 59 hayvan adı, 51 organ adı, 47 ulaşım adı, 52 giysi adı, 40 aile adı, 43 zaman adı, 40 materyal adı ve 126 yiyecek adı olmak üzere toplam 458 sözcük araştırma kapsamına alınmıştır. Katılımcıların hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal ve yiyecek alanlarındaki sözcükleri tanıma sayılarının belirlenmesi için resim-sözcük eşleştirme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara önce sözcüklerin renkli fotoğrafları bulunan kâğıt ve sözcük listeleri verilmiş, katılımcılardan bu sözcükleri resimleriyle eşleştirmeleri istenmiştir.

Katılımcıların sözcükleri tanımlama düzeylerinin belirlenmesi için hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal ve yiyecek temalarındaki sözcükler, listeler halinde katılımcılara sunulmuş ve ilgili sözcüklerin karşılıklarına anlamları, görevleri gibi sözcükleri basitçe tanımlayabilecek özellikleri hakkında bir cümle veya ilgili birkaç kelime yazmaları istenmiştir. Bu etkinlikte, katılımcıların ilgili sözcüğü bilip bilmedikleri ve sözcük anlamını yazıyla ifade edebilme durumları test edilmiştir. Yazılarında herhangi bir netlik olmadığında, yanlış ifade ettiklerinde veya yazıyla değil de resimle ifade ettiklerinde yanıtları kabul edilmemiş, yarım puanlama da yapılmamıştır. Katılımcıların tanıma etkinliği ile tanımlama etkinliği arasında herhangi bir zaman boşluğu bırakılmamış, ilk etkinliğin ardından hemen ikinci etkinliğe geçilmiştir. Bu uygulama sürecinde herhangi bir süre kısıtlaması yapılmamıştır. Çalışmadaki aile ve zaman sözcüklerinde tanım-sözcük eşleştirilmesi uygulanmıştır. Araştırma kapsamındaki aile ile ilgili 40, zamanla ilgili 43 sözcüğün tanımları, TDK Güncel Türkçe Sözlükten yararlanılarak, B2 düzeyine uygun şekilde sadeleştirilmiştir.

Katılımcıların Türkçe hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal ve yiyecek adlarını tanıma ve tanımlama yüzdeleri arasındaki fark, Eşleştirilmiş İki Örneklem T-Testi ile analiz edilmiştir. Zaman ve aile ile ilgili sözcükleri bilme düzeyleri sayısal olarak belirtilmiştir. Katılımcıların hayvan, organ, ulaşım, giysi, materyal ve yiyecek temalarında tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması alınarak bilme sayıları elde edilmiş ve katılımcıların cinsiyet, eğitim durumu, yaş ve ana dili değişkenleriyle ilişki bu bilme sayıları üzerinden analiz edilmiştir. Çalışma kapsamındaki hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek başlıklarındaki sözcükleri katılımcıların tanıma ve tanımlama ortalaması ile cinsiyet durumları ve ana dilleri arasındaki ilişki Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların sözcükleri bilme sayıları ile yaşları arasındaki ilişki, korelasyon analiziyle; eğitim durumlarıyla sözcük dağarcıkları arasındaki ilişki, Kruskal Wallis testi ile belirlenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Hayvan Sözcüklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada, FDT hayvan temasındaki 59 sözcükten oluşan sözcük tanıma ve tanımlama testi 54 katılımcıya uygulanmış ve sonuç aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.

Hayvan Sözcüklerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistik ve t-Testi Değerleri

	Katılımcı Sayısı	Sözcük Sayısı	En Az Doğru	En Çok Doğru	Ortalama Doğru	t-testi sonucu		
						t	sd	p (İki Yönlü)
Sözcük Tanıma	54	59	18	45	27,75	5,608	53	,000
Sözcük Tanımlama	54	59	4	43	21,87			

Yukarıdaki tabloya göre, hayvan temasındaki 59 sözcüğü tanıma ve tanımlama araştırmasına 54 öğrenci katılmıştır. Katılımcılar, 54 sözcüğün ortalama 27,75'ini resimlerden tanıyabilmişlerdir. Bu sayı hayvan sözcüklerinin %47,04'ünü oluşturmaktadır. Hayvan temasındaki sözcüklerin tanınma sayısı en fazla 45, en az 18'dir. Hayvan sözcüklerinin kavram olarak tanımlanabilme ortalaması 21,87'dir. Bu sayı da hayvan sözcüklerinin %37,06'sını oluşturmaktadır. Katılımcıların hayvan temasındaki sözcükleri tanımlama sayısı en fazla 43, en az 4'tür. Hayvan temasındaki sözcüklerin tanınma ve tanımlanma sayıları arasındaki farkın istatistiksel olarak belirlenmesi için eşleştirilmiş iki örneklem t-testi uygulanmıştır. Buna göre katılımcıların hayvan temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$).

Bu bulgulara göre B2 düzeyini tamamlamış öğrencilerin Türkçenin sıklık sözlüğüne göre en sık 5000 sözcük içerisindeki 59 hayvan sözcüğünün yarısından azını resimden tanıyabilmişler ve daha azını tanımlayabilmişlerdir. Katılımcıların hayvan temasındaki sözcüklerin resimlerini gördükleri ve ana dillerinde o hayvanın karşılığı olduğu düşünüldüğünde resim sözcük eşleştirme düzeyinin yarısından az olması, katılımcıların Türkçedeki sözcük düzeyinin yetersizliğini göstermektedir.

3.2. Organ Sözcüklerine İlişkin Bulgular

FDT organ temasındaki 51 sözcükten oluşan test, 56 katılımcıya uygulanmış ve sonuç tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Organ Sözcüklerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistik ve t-Testi Değerleri

	Katılımcı Sayısı	Sözcük Sayısı	En Az Doğru	En Çok Doğru	Ortalama Doğru	t-testi sonucu		
						t	sd	p (İki Yönlü)
Sözcük Tanıma	56	51	16	43	25,04	5,164	55	,000
Sözcük Tanımlama	56	51	6	38	21,39			

Tablo 4'e göre organ adı araştırmasına 56 kişi katılmıştır. Katılımcılar, 51 organ adından ortalama 25,04'ünü resimlerini gördüklerinde tanımıştır. Bu sayı ilgili başlık altındaki sözcüklerin %49,08'idir. Araştırmadaki 51 organ sözcüğünden en fazla 43'ü, en az 16'sı katılımcılar tarafından tanınmıştır. Organ sözcüklerinin tanımlanabilme ortalaması 21,39'dur. Bu sayı ilgili temadaki sözcüklerin %41,94'ünü oluşturmaktadır. Katılımcılar, organ sözcüklerinden en fazla 38'ini; en az 6'sını kavramsal olarak tanımlayabilmişlerdir. Katılımcıların organ temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları arasındaki farkı belirlemek için eşleştirilmiş iki örneklem t-testi uygulanmış ve sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre katılımcıların organ sözcüklerini resimden tanıma sayısı, aynı sözcüklerin görevlerini veya şeklini ifade edebilme sayısından daha yüksektir.

Bu bulgulardan, katılımcıların organlar gibi günlük hayatta sıklıkla kullanılan söz varlığındaki sözcüklerin yarısından azını bildikleri anlaşılmaktadır. Bu durum da özellikle hastanelerdeki dil kullanımlarında öğrencilerin sorun yaşayabileceklerini göstermektedir.

3.3. Ulaşım Sözcüklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, katılımcıların Türkçe ulaşım sözcüklerini tanıma ve tanımlamadaki başarıları incelenmiştir. Araştırmada ulaşım teması altında FDT'de yer alan 47 sözcükten oluşan tanıma ve tanımlama testi, 52 katılımcıya uygulanmış ve sonuç tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Ulaşım Sözcüklerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistik ve t-Testi Değerleri

	Katılımcı Sayısı	Sözcük Sayısı	En Az Doğru	En Çok Doğru	Ortalama Doğru	t-testi sonucu		
						t	sd	p (İki Yönlü)
Sözcük Tanıma	52	47	13	38	24,85	3,630	51	,001
Sözcük Tanımlama	52	47	4	38	22,15			

Tablo 5'e göre 52 katılımcı, 47 ulaşım sözcüğünden ortalama 24,85'ini resimlerinden tanıyabilmiştir. Bu sayı ilgili temadaki sözcüklerin %52,86'sıdır. Söz konusu sözcüklerin tanınma sayısı en fazla 38; en az 13'tür. Söz konusu temadaki sözcüklerin tanınma ortalaması ise 22,15'tir. Bu sayı ulaşım sözcüklerinin %47,13'üdür. Tabloya göre en fazla 38; en az 4 sözcük katılımcılar tarafından tanınabilmiştir. Araştırmaya katılan 52 katılımcının ulaşım sözcüklerini tanıma ve tanımlama sayıları arasındaki fark eşleştirilmiş iki örneklem t-testi ile incelenmiş ve sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Bu bulgulardan, katılımcıların ulaşım sözcüklerini tanıma sayılarının tanımlama sayılarından yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Ulaşım sözcükleri de günlük hayatta öğrencilerin sıklıkla karşılaşacakları sözcüklerdendir. Öğrencilerin bu temadaki toplam sözcükleri tanıma düzeyinde yarıyı geçtikleri, tanımlama alanındaysa geçemedikleri görülmektedir. Ancak genel olarak düşünüldüğünde %70'lik başarının altında olduğu görülmektedir. Bu bölümde öğrencilerin, cadde-sokak gibi benzer sözcüklerin ayırıcısına varamadıkları belirlenmiştir.

3.4. Giysi Sözcüklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların Türkçe giysi sözcüklerini, tanıma ve tanımlama başarıları incelenmiştir. FDT giysi temasındaki 52 sözcükten oluşan tanıma ve tanımlama testi, 49 katılımcıya uygulanmış ve sonuç aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 6.

Giysi Sözcüklerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistik ve t-Testi Değerleri

	Katılımcı Sayısı	Sözcük Sayısı	En Az Doğru	En Çok Doğru	Ortalama Doğru	t-testi sonucu		
						t	sd	p (İki Yönlü)
Sözcük Tanıma	49	52	15	50	31,98	6,46	48	,000
Sözcük Tanımlama	49	52	4	38	23,51			

Yukarıdaki tabloya göre katılımcılar, 52 giysi sözcüğünün ortalama 31,98'ini tanıyabilmektedirler. Bu sayı, giysi temasındaki sözcüklerin %61,50'sidir. Araştırmadaki 52 giysi sözcüğünün tanınma sayısı en az 15; en fazla 50'dir. Giysi sözcüklerinin katılımcılar tarafından tanımlanma sayısı ortalama 23,51'dir. Bu sayı, giysi temasındaki sözcüklerin %45,21'idir. Öğrenciler giysi sözcüklerinden en az 4; en fazla 38 tanesini tanımlayabilmişlerdir. Katılımcıların giysi adlarını tanıma ve tanımlama ortalamaları arasındaki farkı istatistiksel olarak belirlemek için eşleştirilmiş iki örneklem t-testi uygulanmış ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre katılımcıların giysi adlarını resimden tanıma sayıları, aynı sözcüklerin görevlerini veya şeklini ifade edebilme sayısından daha yüksektir.

Giysi adlarında öğrencilerin sözcük tanıma sayısının diğer başlıklara göre biraz daha yüksek olduğu ancak tanımlama sayılarının yarıdan az olduğu görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin bildikleri sözcükleri ifade edebilme, üretici sözcük dağarcıklarını kullanabilme düzeylerinin yetersizliğini düşündürmektedir.

3.5. Aile Sözcüklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın aile temasında 40 sözcük ve 46 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcılardan bu sözcüklerin tanımları ile kavramlarının eşleştirilmesi istenerek sonuçlar tanımlayıcı istatistik değerleri şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 7.

Katılımcıların Aile Sözcüklerini Bilme Sayıları ve Yüzdelerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değerler	Aile Sözcükleri	Aile Sözcükleri (%)
Ortalama	17,11	42,7717
Standart sapma	6,964	17,41031
Medyan	15,50	38,7500
En az	5	12,50
En çok	36	90,00
N	46	46

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, katılımcıların aile temasındaki 40 sözcükten ortalama 17,11'ini doğru eşleştirebildikleri görülmektedir. Söz konusu temadaki sözcüklerin doğru eşleştirilme sayısı en az 5; en fazla 36'dır. Bu sayılar aile temasındaki toplam sözcüklerin en az %12,50'sini; en çok %42,77'sini oluşturmaktadır. Aile temasında katılımcılar toplam sözcüklerin yarısına ulaşamamışlardır. Aile sözcüklerinin kültürel boyutu olduğu düşünüldüğünde, bu durum dikkate değer bir noktadır. Ancak Türkçe aile sözcükleri yabancı öğrenciler için çok sık kullanılan sözcüklerden sayılmaz. Bu da aile sözcüklerinin, öğrencilerin sözcük dağarcıklarında zamanla unutulmasına neden olmaktadır.

3.6. Zaman Sözcüklerine İlişkin Bulgular

Zaman sözcükleri araştırmasına toplam 44 öğrenci katılmıştır. Araştırma kapsamında zaman ile ilgili 43 sözcük belirlenmiş ve katılımcılardan bu sözcüklerin tanımları ile kavramlarının eşleştirilmesi istenmiştir. Sonuç tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8.

Katılımcıların Zaman Sözcüklerini Bilme Sayıları ve Yüzdelerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değerler	Zaman Sözcükleri	Zaman Sözcükleri %
Ortalama	29,45	68,4989
Standart sapma	6,718	15,62428
Medyan	30,50	70,9302
En az	16	37,21
En çok	40	93,02
N	44	44

Zaman sözcüklerine ilişkin verilerin yer aldığı tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların zaman ile ilgili 43 sözcükten ortalama 29,45'ini bildikleri görülmektedir. Bu sayı zaman sözcüklerinin %68,49'udur. Katılımcılar zaman ile ilgili sözcüklerden en az 16'sını; en fazla 40'ını doğru eşleştirmişlerdir. Zaman sözcükleri günlük dilde kullanım sıklığı yüksek sözcüklerdendir. Bu nedenle öğrenciler diğer temalardaki sözcüklere göre daha yüksek başarı düzeyine ulaşmışlardır.

3.7. Materyal Sözcüklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların Türkçe materyal adlarını tanıma ve tanımlamadaki başarıları incelenmiştir. Araştırmada materyal temasında 40 sözcük belirlenmiş ve bu 40 sözcükten oluşan test, 43 katılımcıya uygulanmıştır. Test sonucu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 9.

Materyal Sözcüklerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistik ve t-Testi Değerleri

	Katılımcı Sayısı	Sözcük Sayısı	En Az Doğru	En Çok Doğru	Ortalama Doğru	t-testi sonucu		
						t	sd	p (İki Yönlü)
Sözcük Tanıma	43	40	6	32	16,77	3,84	42	,000
Sözcük Tanımlama	43	40	4	31	13,37			

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan 43 katılımcı, Türkçe 40 materyal sözcüğünden ortalama 16,77'sini resimden tanımıştır. Bu sayı materyal temasındaki sözcüklerin %41,91'idir. Tabloya göre katılımcıların materyal temasındaki sözcükleri tanıma sayısı en az 6; en fazla 32'dir. Katılımcıların materyal sözcüklerini ortalama tanımlama sayısı 13,37'dir. Bu sayı ilgili temadaki sözcüklerin %33,43'üdür. Materyal sözcüklerini tanımlama sayısı en az 4; en fazla 31'dir. Katılımcıların araştırma kapsamındaki materyal adlarını tanıma ve tanımlama ortalamaları arasındaki fark eşleştirilmiş iki örneklem t-testi ile incelenmiş ve katılımcıların materyal sözcüklerini tanıma ve tanımlama sayıları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < .05$). Buna göre katılımcıların materyal adlarını resimden tanıma sayıları, aynı sözcüklerin görevlerini veya şeklini ifade edebilme sayısından daha yüksektir.

Materyal sözcükleri kum, taş, odun gibi metinlerde günlük dilde sıklıkla geçen sözcüklerden oluştuğu gibi, yakıt, tuğla, kurşun gibi daha üst düzey sözcükleri de içermektedir. Öğrencilerin bu temadaki sözcükleri bilme düzeyleri toplam sözcüklerin yarısından diğer temalara göre biraz daha az olmuştur. Ayrıca öğrencilerin, ahşap-odun gibi, yakın sözcükleri karıştırdıkları belirlenmiştir.

3.8. Yiyecek Sözcüklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların Türkçe yiyecek sözcüklerini, tanıma ve tanımlamadaki başarıları incelenmiştir. Araştırmada yiyecek teması altında belirlenen 126 sözcükten oluşan tanıma ve tanımlama testi, 45 katılımcıya uygulanmış ve sonuç tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10.

Yiyecek Sözcüklerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistik ve t-Testi Değerleri

	Katılımcı Sayısı	Sözcük Sayısı	En Az Doğru	En Çok Doğru	Ortalama Doğru	t-testi sonucu		
						t	sd	p (İki Yönlü)
Sözcük Tanıma	45	126	38	107	69,46	9,090	44	,000
Sözcük Tanımlama	45	126	10	102	49,26			

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan 45 katılımcı, Türkçe 126 yiyecek sözcüğünden ortalama 69,46'sını resimden tanımıştır. Bu sayı ilgili temadaki sözcüklerin %55,12'sidir. Tanınma sayısı en az 38; en fazla 107'dir. Yiyecek sözcüklerini tanımlama durumlarına baktığımızda katılımcılar ortalama 49,26 yiyecek adını kavramsal olarak tanımlayabilmişlerdir. Bu sayı, ilgili temadaki sözcüklerin %39,09'udur. Yiyecek sözcükleri tanımlama sayısı en az 10; en fazla 102'dir. Katılımcıların

yiyecek sözcüklerini tanıma ve tanımlama ortalamaları arasındaki fark eşleştirilmiş iki örneklem t-testi ile incelenmiş ve katılımcıların yiyecek sözcüklerini tanıma ve tanımlama yüzdeleri arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Buna göre katılımcıların yiyecek adlarını resimden tanıma ortalamaları, aynı sözcüklerin görevlerini veya şeklini ifade edebilme ortalamasından daha yüksektir.

Yiyecek temasında katılımcıların sözcükleri tanıma sayıları, toplam sözcük sayısının yarısından biraz fazlayken, tanımlama sayıları yarıdan azdır. Ayrıca yemek sözcükleri de aile sözcükleri gibi kültürel nitelik taşımaktadır. Bu nedenle Suriye, Irak gibi coğrafi yakınlık olan ülkelerden gelen öğrencilerin başarısı daha yüksek olmuştur.

Araştırmada katılımcıların sözcük dağarcıkları ile cinsiyet, ana dili, eğitim durumu ve yaş değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için, katılımcıların belirtilen temalardaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması alınarak ilgili alanlardaki sözcükleri bilme sayısı elde edilmiştir. Örneğin 51 organ adından 32 sözcüğü tanıyan ve 28 sözcüğü tanımlayan bir öğrencinin organ temasındaki sözcükleri bilme sayısı, 30 olarak hesaplanmış ve analizler bu sayı üzerinden yapılmıştır.

3.9. Sözcük Dağarcığı-Cinsiyet İlişkisi

Bu bölümde, katılımcıların hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek temalarındaki sözcük dağarcıklarıyla cinsiyetleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre ilgili temalardaki sözcükleri bilme sayılarının tanımlayıcı istatistikleri tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11.

Katılımcıların Hayvan, Organ, Ulaşım, Giysi, Aile, Zaman, Materyal ve Yiyecek Sözcüklerini Bilme Sayılarıyla Cinsiyetleri Arasındaki Farkı Gösteren Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

		Rapor							
Cinsiyet		Hayvan % Genel	Organ % Genel	Ulaşım % Genel	Giysi % Genel	Aile % Genel	Zaman % Genel	Materyal % Genel	Yiyecek % Genel
Erkek	Ortalama	42,16	45,72	55,35	51,06	42,67	70,93	38,84	40,80
	Standart sapma	11,69	12,82	13,52	12,56	16,77	16,20	13,26	15,34
	Medyan	41,52	42,64	52,65	52,88	38,75	73,25	36,25	41,86
	En az	21,19	24,5	27,66	26,92	12,50	41,86	16,25	12,60
	En çok	67,80	78,4	76,60	72,12	82,50	93,02	72,50	76,83
	N	37	36	32	29	28	26	27	37
Kadın	Ortalama	41,82	45,14	41,43	56,68	42,91	64,98	35,70	43,52
	Standart sapma	11,34	10,07	13,99	11,54	18,85	14,45	13,86	16,48
	Medyan	40,67	46,07	42,55	56,25	38,75	63,95	31,25	41,05
	En az	21,19	30,4	21,28	38,46	20,00	37,21	20,00	17,48
	En çok	72,03	66,7	71,28	77,88	90,00	88,37	75,00	84,96
	N	17	20	20	20	18	18	16	24
Toplam	Ortalama	42,05	45,51	50,00	53,35	42,77	68,49	37,67	41,87
	Standart sapma	11,47	11,82	15,19	12,35	17,41	15,62	13,41	15,72
	Medyan	41,10	44,11	48,93	53,84	38,75	70,93	36,25	41,86
	En az	21,19	24,5	21,28	26,92	12,50	37,21	16,25	12,60
	En çok	72,03	78,4	76,60	77,88	90,00	93,02	75,00	84,96
	N	54	56	52	49	46	44	43	45

Yukarıdaki tabloda katılımcıların cinsiyet değişkenine göre hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek temalarındaki sözcükleri bilme sayılarının ilgili temaya göre tanımlayıcı istatistik değerleri gösterilmektedir. Örneğin erkek katılımcıların organ sözcüklerini bilme sayısı, organ temasındaki sözcüklerin %45,72'si; giysi sözcüklerinin %51,06'sıdır. Aile ve zaman sözcüklerindeyse yalnız sözcük tanım eşleştirme testi uygulanmış ve erkek katılımcılar, aile temasındaki sözcüklerin %42,67'sini; zaman temasındaki sözcüklerin %70,93'ünü doğru eşleştirmişlerdir. Kadın katılımcıların bilme sayılarının ilgili temalardaki yüzdeleri organ sözcüklerinde %45,14; giysi temasında %56,68'dir. Aile başlığında tanım-sözcük eşleştirme başarı yüzdesi %42,91; zaman temasındaysa %35,70'dir.

Katılımcıların organ, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek temalarındaki sözcükleri bilme sayılarının cinsiyetlerine göre farklılığı Mann Whitney U Testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 12.

Katılımcıların Hayvan, Organ, Ulaşım, Giysi, Aile, Zaman, Materyal ve Yiyecek Başlıklarındaki Sözcükleri Bilme Sayıları ile Cinsiyetleri Arasındaki Farklılığı Gösteren Mann Whitney U Değerleri Tablosu

Hipotezler	Test	p	Sonuç
Katılımcıların hayvan temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,948	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların organ temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,844	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların ulaşım temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,002	Hipotez reddedildi.
Katılımcıların giysi temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,179	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların aile temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,778	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların zaman temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,173	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların materyal temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,327	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların yemek temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,685	Hipotez kabul edildi.
Anlamlılık düzeyi (.05)			

Yukarıdaki tabloda “katılımcıların ilgili temadaki sözcük dağarcıkları ile cinsiyetleri arasında fark yoktur.” hipotezlerinin Mann Whitney U testi ile analiz sonuçlarını göstermektedir. Tabloya göre yalnızca “katılımcıların ulaşım sözcükleri dağarcığı ile cinsiyetleri arasında fark yoktur.” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,002$; $p<0,05$). Buna göre katılımcıların ulaşım alanındaki sözcük dağarcıkları cinsiyetlerine göre farklılık gösterirken hayvan, organ, giysi, aile, zaman, materyal ve yemek temalarında katılımcıların cinsiyetlerine göre herhangi bir farklılık görülmemiştir.

3.10. Sözcük Dağarcığı-Ana Dili İlişkisi

Bu bölümde katılımcıların hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek başlıklarındaki sözcükleri bilme sayılarıyla ana dillerinin Arapça olması ile farklı bir dil olması arasındaki farklılık incelenmiştir. Katılımcılar toplam 12 farklı dil konuşmakta ve araştırmaya katılan toplam 68 katılımcıdan 49’u Arapça; 19’u farklı dil konuşmaktadır. Bu 19 kişi ise 11 farklı dili konuşmaktadır. Bütüncül bir değerlendirme yapabilmek için katılımcıları Arapça konuşanlar ve diğer dilleri konuşanlar şeklinde ayırarak veriler analiz edilmiştir.

Tablo 13.

Katılımcıların Ana Dilleri ile ilgili Temadaki Sözcükleri Bilme Sayıları Arasındaki Farkı Gösteren Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Rapor									
Dil		Hayvan % Genel	Organ % Genel	Ulaşım % Genel	Giysi % Genel	Aile % Genel	Zaman % Genel	Materyal % Genel	Yiyecek % Genel
Arapça	Ortalama	42,67	46,15	47,79	55,20	45,23	65,82	40,08	44,23
	Standart sapma	13,00	12,75	16,05	12,33	17,72	15,68	14,30	16,06
	Medyan	41,94	45,09	46,80	55,28	40,00	65,11	36,87	43,90
	En az	21,19	24,5	21,28	27,88	20,00	37,21	20,00	14,63
	En çok	72,03	78,4	76,60	77,88	90,00	93,02	75,00	84,96
	N	36	37	39	36	32	33	30	47
Diğer	Ortalama	40,81	44,27	56,62	48,22	37,14	76,53	32,11	33,94
	Standart sapma	7,76	9,97	10,07	11,32	15,83	12,96	9,33	11,84
	Medyan	39,83	43,13	60,63	50,00	37,50	76,74	32,50	34,55
	En az	27,97	30,4	43,62	26,92	12,50	48,84	16,25	12,60
	En çok	60,17	69,6	75,53	64,42	65,00	90,70	45,00	48,37
	N	18	19	13	13	14	11	13	14
Toplam	Ortalama	42,05	45,51	50,00	53,35	42,77	68,49	37,67	41,87
	Standart sapma	11,47	11,82	15,19	12,35	17,41	15,62	13,41	15,72
	Medyan	41,10	44,11	48,93	53,84	38,75	70,93	36,25	41,86
	En az	21,19	24,5	21,28	26,92	12,50	37,21	16,25	12,60
	En çok	72,03	78,4	76,60	77,88	90,00	93,02	75,00	84,96
	N	54	56	52	49	46	44	43	45

Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların ana dillerinin Arapça veya farklı bir dil olması, zaman ve yiyecek başlıklarında farklılık göstermekte, diğer alt başlıklardaki sözcükleri bilme sayıları arasında önemli bir farklılık göstermemektedir.

Katılımcıların ana dilleri ile ilgili temalardaki sözcük dağarcıkları arasındaki farklılık, Mann Whitney U testi ile incelenmiş ve sonuç aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 14.

Araştırmadaki Hayvan, Organ, Ulaşım, Giysi, Aile, Zaman, Materyal ve Yiyecek Başlıklarındaki Sözcükler ile Katılımcıların Ana Dilleri Arasındaki Farklılığı Gösteren Mann Whitney U Tablosu

Hipotezler	Test	p	Sonuç
Katılımcıların hayvan temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,614	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların organ temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,678	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların ulaşım temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,054	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların giysi temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,087	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların aile temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,287	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların zaman temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,044	Hipotez reddedildi.
Katılımcıların materyal temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,109	Hipotez kabul edildi.
Katılımcıların yemek temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile ana dili değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Mann-Whitney U test	,029	Hipotez reddedildi.
Anlamlılık düzeyi .05			

Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların ana dillerinin Arapça veya farklı bir dil olması zaman ve yiyecek sözcüklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte, diğer alanlarda anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3.11. Eğitim Durumları-Sözcük Dağarcığı İlişkisi

Araştırmada katılımcıların eğitim durumları ile hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek başlıklarındaki sözcükleri bilme sayıları karşılaştırılmış ve sonuç aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15.

Katılımcıların Eğitim Durumları-Sözcük Dağarcığı Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

		Rapor							
Eğitim Durumu		Hayvan % Genel	Organ % Genel	Ulaşım % Genel	Giysi % Genel	Aile % Genel	Zaman % Genel	Materyal % Genel	Yiyecek % Genel
Lise	Ortalama	40,06	45,09	47,74	53,22	42,91	66,24	36,80	41,03
	Standart sapma	11,15	11,56	14,94	12,83	17,95	15,69	13,50	14,75
	Medyan	38,13	44,11	47,87	53,84	38,75	65,11	34,37	39,43
	En az	21,19	28,4	21,28	26,92	15,00	37,21	16,25	12,60
	En çok	72,03	78,4	75,53	77,88	90,00	90,70	75,00	84,96
	N	39	41	41	39	36	33	34	49
Lisans	Ortalama	42,65	47,05	54,78	54,48	31,50	68,37	34,75	36,99
	Standart sapma	13,74	16,42	10,01	12,24	11,26	12,90	4,08	17,53
	Medyan	42,79	44,60	55,31	56,25	37,50	69,76	36,25	39,43
	En az	21,19	24,5	41,49	38,46	12,50	55,81	30,00	14,63
	En çok	61,86	71,6	69,15	69,23	40,00	88,37	40,00	57,72
	N	6	6	6	6	5	5	5	6
Yüksek Lisans	Ortalama	50,28	46,40	62,76	52,88	53,00	81,00	48,75	53,65
	Standart sapma	8,26	10,96	17,12	10,05	13,15	12,94	17,41	19,12
	Medyan	50,00	49,02	67,02	50,00	60,00	83,72	45,62	52,03
	En az	42,37	30,4	34,04	45,19	32,50	58,14	31,25	22,76
	En çok	67,80	62,7	76,60	66,35	65,00	93,02	72,50	76,83
	N	9	9	5	4	5	6	4	6
Toplam	Ortalama	42,05	45,51	50,00	53,35	42,77	68,49	37,67	41,87
	Standart sapma	11,47	11,82	15,19	12,35	17,41	15,62	13,41	15,72
	Medyan	41,10	44,11	48,93	53,84	38,75	70,93	36,25	41,86
	En az	21,19	24,5	21,28	26,92	12,50	37,21	16,25	12,60
	En çok	72,03	78,4	76,60	77,88	90,00	93,02	75,00	84,96
	N	54	56	52	49	46	44	43	61

Tablo 15'e göre katılımcıların eğitim durumları ile hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek başlıklarındaki sözcükleri bilme sayılarının değerleri gösterilmiştir. Belirtilen değerler arasındaki farklılık Kruskal Wallis testi ile ölçülmüş ve sonuç tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16.

Katılımcıların Eğitim Durumları ile Hayvan, Organ, Ulaşım, Giysi, Aile, Zaman, Materyal, Yiyecek Başlıklarındaki Sözcükleri Bilme Sayıları Arasındaki Farkı Gösteren Kruskal Wallis Testi Tablosu

Hipotezler	Test	p	Sonuç
Katılımcıların hayvan temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,022	Hipotez reddedildi.
Katılımcıların organ temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,834	Hipotez Kabul edildi.
Katılımcıların ulaşım temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,083	Hipotez Kabul edildi.
Katılımcıların giysi temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,970	Hipotez Kabul edildi.

Katılımcıların aile temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,130	Hipotez Kabul edildi.
Katılımcıların zaman temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,080	Hipotez Kabul edildi.
Katılımcıların materyal temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,320	Hipotez Kabul edildi.
Katılımcıların yemek temasındaki sözcükleri tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması ile eğitim durumu değişkeni arasında fark yoktur.	Independent Samples Kruskal-Wallis Test	,198	Hipotez Kabul edildi.
Anlamlılık düzeyi .05			

Yukarıdaki tabloda “katılımcıların ilgili temadaki sözcük dağarcığı ile eğitim durumları arasında fark yoktur.” hipotezi sınanmış ve hayvan sözcükleri dışında tüm temalarda bu hipotez kabul edilmiştir. Buna göre yalnızca hayvan sözcüklerini bilme sayılarında katılımcıların eğitim durumları arasında fark görülmüştür. Toplam sekiz tema içerisinde hayvan temasının farklılık göstermesini, genel-geçer bir nedene bağlamak güçtür.

3.12. Sözcük Dağarcığı-Yaş İlişkisi

Bu bölümde katılımcıların hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal, yiyecek başlıklarındaki sözcükleri bilme sayıları ile yaşları arasındaki farklılık incelenmiş ve iki değişken arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 17.

Katılımcıların Araştırma Kapsamındaki Sözcükleri Bilme Sayıları ile Yaşları Arasındaki Farklılık

Yaş	Korelasyon						
	Hayvan	Ulaşım	Giysi	Aile	Zaman	Materyal	Yiyecek
Pearson Korelasyon	,288*	,329	,035	-,014	,304	,241	,187
p (iki yönlü)	,034	,017	,812	,926	,045	,119	,148
N	54	52	49	46	44	43	45

Tablo 17’de hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal, yiyecek alanlarındaki sözcüklerle yaşları arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon analizi tablosu yer almaktadır. Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların yaşları ile hayvan ve ulaşım sözcükleri arasında anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf bir korelasyon bulunmaktadır ($r_h=,288$, $p_h=,034$; $r_u=0.329$, $p_u=0.017$). Yine yaş ve zaman arasında anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf bir korelasyon görülmektedir ($r_z=0.304$, $p_z=0.045$). Diğer alanlarla katılımcı yaşları arasında herhangi bir korelasyon bulunmamıştır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Katılımcıların devam ettiği kursta kullanılan İstanbul yabancılar için Türkçe dil setinde, hayvan ve organ ile ilgili sözcükler A1; ulaşım ile ilgili sözcükler A1; giysi ile ilgili sözcükler A1; zaman ile ilgili sözcükler A2; yiyecek ile ilgili sözcükler A2 düzeyinde öğretilmektedir. Materyallerle ilgili sözcüklerin öğretimi A1’den C1’e kadar devam eden bir sürece yayılmaktadır. Araştırmadaki sözcüklerin kavram alanlarının dil setinde konu olarak işlendiği görülmektedir. Oysaki katılımcıların ilgili temalardaki sözcükleri bilme sayıları, 458 sözcükten ortalama 220,27’dir. Bu da katılımcıların bilmesi gereken sözcüklerin %48,09’unu bildiklerini göstermektedir. Öğrencilerin günlük Türkçeye ait sözcüklerdeki bu bilme yüzdesinin yeterli olmadığı, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinde sorun oluşturacağı söylenebilir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe derslerinde sözcük öğretimi, dil becerilerini destekleyen bir alan olarak görmek, ders/çalışma kitaplarında ve derslerde etkinliklere yer vermek gerekmektedir.

Katılımcıların araştırma temalarındaki sözcükleri bilme yüzdeleri incelendiğinde hayvan %42; organ %45,50; ulaşım %50; giysi %53; aile %42; zaman %68,48; materyal %37; yemek %47’dir. Bu sayıların birbirine yakın olduğu görülmekte ve bu durum da öğrencilerin sözcük dağarcıklarının dengeli geliştiğini ancak sözcük derinliklerinin yeterli olmadığını göstermektedir. Ayrıca yemek ve aile başlığındaki sözcüklerin kültürel öge nitelikleri taşıdıkları düşünüldüğünde bu başlıklardaki sözcük dağarcıklarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Zaman başlığındaysa gerek günlük hayatta sıklıkla kullanılan sözcükler olması gerekse Arapça kökenli sözcüklerin bulunması, özellikle ana dili Arapça olan katılımcılarda, bu alanda daha yüksek bilme yüzdesine ulaşmalarını sağlamıştır. Ancak yine de araştırma konusu yapılan alanlarda öğrencilerin %70’lik başarı oranına ulaşamadıkları görülmüştür.

Araştırmadaki tüm temalarda katılımcıların sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları arasında, tanıma sayıları lehine, anlamlı farklılık çıkmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin resimden tanıdıkları sözcükleri kavramsal olarak aynı başarıda tanımlayamadıkları görülmüştür. Bu durumda öğrencilerin anlama becerilerine göre anlatma becerilerinde daha düşük

performans sergiledikleri söylenebilir. Ayrıca algısal sözcük dağarcıkları ile üretici sözcük dağarcıkları arasında farklılık olduğu, dinleme ve konuşma becerilerini de kapsayan araştırmalar yapılması şartıyla, söylenebilir.

Sözcük dağarcığı-cinsiyet ilişkisine ait bulgular değerlendirildiğinde, araştırma kapsamına alınan hayvan, organ, ulaşım, giysi, aile, zaman, materyal ve yiyecek alanlarından yalnızca ulaşım sözcüklerinde katılımcıların cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmaya alınan sekiz alandan yalnızca birinde bu farklılık olması cinsiyet değişkeninin sözcük dağarcığı üzerinde önemli bir farklılık göstermediği düşüncesini oluşturmaktadır. Oysaki çocukluk dönemi ana dili eğitiminde yazma becerisi üzerine yapılan çalışmalarda cinsiyetin yazma becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür (Tüfekçioğlu, 2010; Memiş-Demiroğlu, 2018). Yazma becerisindeki başarı sözcük kullanımıyla da ilişkili olduğundan şu anki çalışmadan elde edilen bulgu, yetişkinlik dönemindeki yabancı dil öğreniminde cinsiyetin etki gücünün azaldığını düşündürmektedir. Ancak bu çıkarım farklı araştırmalarla, özellikle çocuklar ve yetişkinler arasında, incelenmelidir.

Katılımcıların ana diliyle sözcük dağarcıkları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, zaman ve yiyecek temalarında ana dili Arapça olanlarla farklı bir dil konuşanlar arasında farklılık görülmüştür. Bu durumun yiyecek teması için kültürel ve coğrafi yakınlıktan zaman teması içinse Arapça alıntı sözcüklerden kaynaklandığı söylenebilir.

Eğitim durumu sözcük dağarcığı ilişkisine bakıldığında yalnızca hayvan başlığındaki sözcük dağarcığında anlamlı farklılık çıkmıştır. Diğer alanlarda önemli bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgulardan, katılımcılar aynı anda Türkçe öğrenmeye başladıklarında, aynı dersleri takip ettiklerinde ve öğrenme süreleri eşit olduğunda, eğitim düzeyi değişkeninin katılımcıların sözcük dağarcıkları üzerinde kısa süre içerisinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Sözcük dağarcığı yaş ilişkisi ise hayvan, ulaşım ve zaman sözcüklerinde zayıf bir korelasyon görülmüştür. Bu bulgular da yaş değişkeninin sözcük dağarcığı üzerinde önemli bir farklılık oluşturmadığı düşüncesini oluşturmakla beraber farklı çalışmalarla da araştırılması gereken bir konudur. Yaş değişkeninin araştırmadaki gibi 18 ila 37 gibi dönem farkı oluşturmayan değerler arasında değişmesi önemli farklılık oluşturmamaktadır. Ancak çocuk, yetişkin gibi dönem farkının olduğu durumlarda daha farklı sonuçların çıkması olasıdır.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin sözcük dağarcıkları gelişimleri, ön öğrenmeleri olmadan 720 saatlik kurs süresi içerisinde cinsiyet, yaş, eğitim durumları, ana dilleri gibi değişkenlere göre önemli farklılıklar sergilemediği gözlenmiştir. Ancak bu değişkenlerin özellikle sınıf oluşturmada ve ders işlenişindeki önemi yadsınmamalı ve bu değişkenler farklı çalışmalarla da araştırılmalıdır. Katılımcıların sözcük dağarcığı dengeleri orantılı olmakla beraber yeterli derinlikte olmadığı görülmüştür. Bu durumun da özellikle sözcük tanımlamaları yapmalarında başarı düzeyini düşürmüştür. Bu nedenle dil öğretimi strateji ve yöntemleri belirlenirken sözcük öğretimi dil becerilerini destekleyen bir unsur olarak görülmeli ve etkinliklerle desteklenmelidir. Ayrıca araştırma sürecinde öğrencilerin ahşap-odun, kazak-süveter gibi yakın sözcükleri karıştırdıkları belirlenmiştir. Bu durumdan hareketle, sözcük öğretiminde öğrencilerin sözcük dağarcıkları geliştirilirken yakın anlamlı sözcüklerin ayırılmasına varmalarını sağlayacak etkinler de oluşturulmalıdır.

Katılımcıların sözcükleri tanıma ve tanımlama sayıları arasında anlamlı farklılık çıkması, üretici ve algısal söz varlıkları arasındaki farkı da göstermesi açısından önemlidir. Öğrencilerin algısal ve üretici söz varlıkları arasındaki fark büyüdükçe, anlama ve anlatma yeterlilikleri arasındaki fark da büyüyecektir. Farklı çalışmalarda yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B1/B2 düzeyi öğrencilerin, dört farklı etkinliktен 45 metinde toplam 782 farklı sözcük kullandıkları belirlenmiştir (Dumanlı-Kadızoğlu, 2015, s. 57). Bu sayıyı ortalama olarak düşünürsek, B2 düzeyi öğrenciler ortalama 17 farklı sözcükle metin oluşturmaktadırlar. Çalışmamızda Türkçede en sık kullanılan 5000 sözcük içerisinde yer alan 458 sözcüğü, katılımcıların tanıma ve tanımlama sayılarının ortalaması 220,27'dir. Özellikle eğitim düzeyi yüksek olan ve üniversite eğitimi için Türkçe öğrenenler için bu sayılar yeterli görülmemeli, derslerde farklı etkinliklerle sözcük öğretimi çalışmaları artırılmalıdır. Ayrıca öğrencilerin üretici ve algısal sözcük dağarcıkları arasındaki farkın azaltılması çalışmaları yapılmalıdır. Öğrencilerin üretici sözcük dağarcıklarını geliştirmek ve algısal sözcük dağarcıklarıyla farkını azaltmak için bağlam temelli sözcük öğretimi teknikleri kullanmalarının yararlı olduğunu gösteren çalışmalar vardır (Göçer, 2015; Tosun, 2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğrencileri ve materyal tasarımcıları, ders materyalleri oluştururken bu durumu dikkate almalı ve bağlam temelli sözcük öğretimi teknikleri ile öğrencilerin üretici ve algısal sözcük dağarcıklarını geliştirici etkinlikler kullanılmalıdır. Ancak algısal ve üretici söz varlığı arasındaki farkın tam olarak belirlenebilmesi için öğrencilerin yazma ve konuşma uygulamalarındaki sözcük dağarcıkları ile dinleme ve okuma etkinliklerindeki anlamlandırdıkları sözcük dağarcıkları arasındaki farkı araştıran çalışmalara ihtiyaç vardır.

5. KAYNAKÇA

Aksan, Y., Aksan, M., Mersinli, Ü., Demirhan, U. U. (2017). *A Frequency dictionary of Turkish core vocabulary for learners*. London and New York: Routledge Pub.

Büyükkiz, K. K. ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük öğretimi üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.

- Castro-García, D. (2017). Receptive vocabulary measures for EFL Costa Rican high school students. *International Journal of English Studies*, 17(2), 2017, 81-99.
- Cheng, J. & Matthews, J. (2018). The relationship between three measures of L2 vocabulary knowledge and L2 listening and reading. *Language Testing*, 35(1), 3-25.
- Demir, C. (2016). Türkçe eğitim-öğretim programları ve kişisel söz varlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt 45, Sayı 210, ss: 141-161.
- Demir, N. (2017). Temel Kavramlar. H. Pilancı (Ed.) içinde *Türkçe Biçim Bilgisi*, (ss: 2-25). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yay.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2012). *Türk dili el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Dong, T., Shi, W.-X. & Huang, Y.-H. (2010). A Research on evaluation of written productive vocabulary based on sugeno measure. *Proceedings of the Ninth International Conference on Machine Learning and Cybernetics*, Qingdao, 11-14 July 2010.
- Dumanlı-Kadıızade, E. (2015). An Overview of the Vocabulary of B1/B2 Level Students in Turkish Education for Foreigners. *Educational Research Association The International Journal of Educational Researchers*, 6(2), 50-58.
- Erkuş, A. (2017). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Escobar, G. P., Kalashnikova, M. & Escudero P. (2018). Vocabulary matters! the relationship between verbal fluency and measures of inhibitory control in monolingual and bilingual children. *Journal of Experimental Child Psychology* 170(2018), 177-189.
- Esgin, A. (2016). Yurt dışında yapılmış söz varlığı çalışmalarının yöntemleri üzerine bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 55-83.
- Göçer, A. (2015). Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecinde Bağlam Temelli Sözcük Öğretimi ve Etkin Sözcük Dağarcığı Oluşturmadaki İşlevi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 48-63.
- Göz, İ. (2003). *Yazılı Türkçenin kelime sıklığı sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniv. Yay.
- Jackson, H. (2016). *Sözlükbilime giriş*. (Çev. Gürlek, M. ve Patat, E.), İstanbul: Kesit Yay.
- Juanggo, W. (2018). Investigating lexical diversity and lexical sophistication of productive vocabulary in the written discourse of Indonesian EFL learners. *Indonesian Journal Of Applied Linguistics*, 8(1), 38-48.
- Karadağ, Ö. (2018). Dil eğitimi araştırmaları için bir değişken önerisi: Kelime hazinesi katsayısı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 532-537.
- Karadağ, Ö. (2013). *Kelime öğretimi*. İstanbul: Kriter yay.
- Komasyon. (2012). *İstanbul yabancılar için Türkçe dil seti*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Memiş-Demiroğlu, A. (2018). Examination of Legibility and Writing Speeds of Primary School Students with Respect to Writing Disposition and Writing Style. *Universal Journal of Educational Research* 6(5), 1050-1059.
- Memoğlu-Süleymanoğlu, H. (2014). *Türkçenin sıklık sözlüğü*. Ankara: Hatiboğlu yayınları.
- Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Laufer, B. (1998). The development of passive and active vocabulary in a second language: same or different? *Applied Linguistics* 19(2), 255-271.
- Lawrence, J. F., Hagen, A. M., Hwang, J. K., Lin, G., Lervåg, A. (2018). Academic vocabulary and reading comprehension: exploring the relationships across measures of vocabulary knowledge. *Reading and Writing, Springer Nature 2018*, <https://doi.org/10.1007/s11145-018-9865-2> ss: 1-22
- Tağa, T. (2016). Kelime öğretiminde hedef kelimelerin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 163-177.

Tahiroğlu, B. T., (2008). Derlem dil bilimi ve güncel gelişmeler. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri kitabı*, Ankara: TDK yayınları.

TELC, (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi*. Frankfurt: telc GmbH

Tezcan-Aksu, B. ve Adalı, E. (2018). *Çağdaş Türkçenin sıklık sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat

Topkaraoğlu, M. ve Dilman, H. (2013). Sözcük geliştirme aktivitelerinin öğrencilerin sahip oldukları genel dil seviyeleri üzerindeki etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi (BAED)*, 4(8), 15-29.

Tosun, B. C. (2017). Contextual Vocabulary Teaching From a Constructivist View: As Seen By the Students. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 125-135.

Tüfekçioğlu, B. (2010). Yazma becerisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Dil Dergisi, Sayı: 149, Temmuz-Ağustos-Eylül*. Ss: 30-45

Onan, B. (2016). Söz varlığı terminolojisi üzerine bir analiz çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 11-29.

Ölker, G. (2011). *Yazılı Türkçenin kelime sıklığı sözlüğü (1945 – 1950)*. Konya: Kömen Yayınları.

Özkan, B. (2012). Türkiye Türkçesinde belirteçlerle fillerin birlikte kullanılması ve eş dizimlilikleri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ülper, H. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin akıcı sözcük ve metin okuma becerileriyle kavrama becerileri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-11.

Sezer, T. (2017). TS Corpus Project: An online Turkish Dictionary and TS DIY Corpus. *European Journal of Language and Literature Studies*, 3(3), 18-24.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Elektronik referanslarla ilgili daha fazla bilgi için <https://www.tnc.org.tr/tr/> adresine bakabilirsiniz.

Elektronik referanslarla ilgili daha fazla bilgi için <https://std.metu.edu.tr/> adresine bakabilirsiniz.

6. EXTENDED ABSTRACT

Vocabulary is one of the significant factors determining the success of language teaching, and it is of great importance to improve learners' vocabulary in language teaching. Therefore, teaching vocabulary has been a crucial issue in the historical process of language teaching, and modern methods and techniques have been developed today. In this study, the relationship between recognition and definition of the vocabulary of B2 level learners of Turkish language in the concepts of animals, body parts, transportation, clothing, family, time, things and food, which are considered to be important in daily life, and the native language, age, gender and educational background of them are discussed. This is a relational research. The sample of the study consisted of participants who have learned Turkish and completed B2 course at Çukurova University Teaching Turkish Application and Research Center (TÖMER) in 2017-2018 academic year. 68 participants from 19 different countries and speaking 12 different languages took part in the study, and those participants reached B2 level at the end of a 720-hour Turkish course in which Istanbul Turkish Language Set for Foreigners was used. The research was completed in a two-week period due to the number of words being searched. In the study, there are 52 high school graduates, 6 undergraduates and 10 graduates. And there are 44 male and 24 female participants. The age of the participants ranged from 18 to 37. This is a relational research in which the relationship between the gender, native language, educational background and age of the participants and vocabulary in the concepts of animals, body parts, transportation, clothing, family, time, things and food, and also the difference between the participants' levels of recognition and definition of the vocabulary is discussed. The sample of the study consisted of 68 participants who have learned Turkish and completed B2 course at Çukurova University Teaching Turkish Application and Research Center (TÖMER) in 2017-2018 academic year. Random sampling method is used in the research.

In the study, three tests have been applied to the participants in accordance with the purpose of the research, including picture-word matching, definition-word matching and defining words. These tests are success tests that determine the number of correct and incorrect answers that do not require any scoring. In the study, picture-word matching, picture-definition matching and defining words tests are used. In order to create a generally accepted picture-word, picture-definition and word definition test, many factors like the time of the course which may be related to the vocabulary of the learners, the

length of their residence in Turkey, their purpose of learning Turkish, the language set used in the course, and the gender, age, native language, educational background of the learners is to be standardized, and also a statistically sufficient number of participants need to be reached. However, it is not possible for now because of time constraint, transportation and the diversity of participants learning Turkish in Turkey. Thus, the success tests used in this study are created by the researcher providing scope validity as stated below. The difference between the percentages of participants' recognition and definition of the animals, body parts, transportation, clothing, things and food words in Turkish is analyzed by matched-pair analysis T-test. The levels of knowledge of the time and family related words are specified numerically. Knowledge scores are obtained by averaging the scores of recognition and definition of the animal, body parts, transportation, clothing, things and food words, and their relationship with the participants' gender, educational background, age and native language variables is analyzed using these numbers. The relationship between the average of participants' recognition and definition of the animal, body parts, transportation, clothing, family, time, things and food vocabulary in the scope of the study and their gender and native language is analyzed with Mann Whitney U Test. The relationship between the number of participants' recognition of the words and their age is analyzed with correlation analysis, and the relationship between their educational background and vocabulary is analyzed with Kruskal Wallis Test.

When the findings of the research are evaluated, a statistically significant difference is found between the numbers of participants' recognition and definition of the body parts, transportation, clothing, things and food vocabulary. When the related tables are analyzed, it is seen that the scores of participants' recognition of the words in the scope of the research is higher. This leads to the inference that there is a difference between the participants' receptive vocabulary in basic concepts like body parts, transportation, clothing, things and food and productive vocabulary. It is required that learners' vocabulary choice in reading-listening and speaking-writing skills is taken into account in order to make inferences on their receptive and productive vocabulary.

Within the scope of the research, the average of the scores of the participants' recognition and definition of the body parts, transportation, clothing, things and food vocabulary, and the scores of correct matching of the definitions of time and family vocabulary are taken and the scores of vocabulary recognition in above mentioned concepts are obtained. There is a difference between the scores of participants' recognition of the vocabulary in researched themes and their gender only in transportation concept. Considering that 47 of 458 words within the scope of the research are transportation words, it can be stated that gender variable does not create a significant difference in the related vocabulary of the participants. Within the scope of the study, there is a difference in terms of food and time vocabulary between the participants whose native language is Arabic and the participants whose native language is a different one, whereas there is no difference in terms of other vocabulary themes. This is because Turkish has time and food words of Arabic origin, and also there is a geographical and cultural relation in terms of food culture. There is no statistically significant difference between participants' educational background and the scores of their recognition of the vocabulary within the scope of the research.